

Од прикупљања фрагмената до културе сећања

Семинар за архивисте и библиотекаре у Јад Вашему, Јерусалим, Израел, 4-11. децембар 2017; Семинар *Библиошке, архиви и култура сећања у савременој едукацији о Холокаусту*, Нови Сад, 22. фебруар 2018.

У Међународној школи за студије Холокауста Меморијалног центра Јад Вашем у децембру 2017. године, групи архивиста и библиотекара из Србије представљен је споменар девојчице Естер Голдштајн. Попут других дечјих споменара, и овај је садржао фотографије, уз неколико пригодних цитата и посвета које су уписали чланови породице, пријатељи, наставници. Била би то обична дечја бележница да није, за неке од оних који су се у њу уписали, уједно и једини траг да су икад постојали. О судбини двоје људи из ове свеске не зна се ништа више од чињенице да су посветили неколико редова Естер Голдштајн, једанаестогодишњој јеврејској девојчици страдалој у Риги 1942. године.

Споменар је Естерина сестра поклонила Јад Вашему 2006. године у оквиру великог националног пројекта ове институције: *Прикупљање фрагмената*. Кроз опсежну кампању спасавања од заборавља оних који више не могу да испричају своју причу, јавила се потреба да се, док постоје живи сведоци тог времена, прикупи што већи број информација, личних предмета, писама, дневника, фотографија, уметничких дела, предмета од сентименталног значаја, сведочења из периода Холокауста.

Сакупљање информација о шест милиона страдалих током Холокауста, потом заштита и чување разноврсне грађе, конзервација, рестаурација, дигитализација, архивирање и истраживање, након којих следи рад на томе да грађа буде претражива и доступна, као и да се развију што обухватнији едукативни концепти, задатак је запослених у Меморијалном центру и њихових сарадника.

Која је улога библиотека и архива, а која појединаца у неговању културе сећања, кључне су теме којима се бавила група архивиста и библиотекара из Србије која је учествовала на посебном, за ову прилику осмишљеном семинару у Јад Вашему, у Јерусалиму.

Организатори семинара, Међународна школа за студије Холокауста Меморијалног центра Јад Вашем и организација *Тераформини* (Стокхолм—Амстердам—Нови Сад) окупиле су групу из Србије коју су чинили представници 27 институција: Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, Библиотеке града Београда, Библиотеке Матице српске, Универзитетске библиотеке у Новом Саду, Градске библиотеке Суботице, Градске народне библиотеке „Жарко Зрењанин“ у Зрењанину, Војног архива Републике Србије, Музеја жртава геноцида, Историјског архива Београда, Историјског архива Града Новог Сада, Историјског архива Суботице и Архива Војводине.

Идеја организатора била је да на јединственом месту на свету, какво Јад Вашем јесте, омогуће учење о Холокаусту, размену идеја, искустава и умрежавање, како између самих учесника семинара, тако и са колегама и еминентним стручњацима из Израела и света. Куриозитет је да су Меморијални центар до сада посетиле групе наставника из Србије, али је први пут осмишљен програм за архивисте и библиотекаре.

Одржан је интензиван програм од готово 50 сати који је укључивао обиласке, предавања, радионице, самостално истраживање, размену мишљења и искустава са колегама из Израела.

Организовани су заједнички програми за све учеснике, али и одвојени – за библиотекарe и архивисте.

Специфична филозофија Јад Вашема у проучавању Холокауста, присутна кроз све наведене активности, омогућила је учесницима семинара стицање једне широке основе у разумевању и учењу о Холокаусту и сагледавање могућности и потенцијала у примени наученог кроз повезивање и сарадњу на плану изучавања локалне историје.

Организоване су посете знаменитостима и спомен-обележјима самог Меморијалног центра, а учесници су се боље упознали са традицијом јеврејског народа кроз посету Музеју Израела. Европски департман Међународне школе за студије Холокауста, кроз радионице и предавања, групи из Србије презентовао је методологију рада библиотеке и визуелног центра, архива, центара за дигитализацију, учење, лабораторије за конзервацију и рестаурацију.

Разноврсност и специфичност грађе захтева и озбиљан мултидисциплинарни приступ и ангажман великог броја стручњака, а управо су они, као домаћини у Меморијалном центру, несебично пренели своја искуства колегама из Србије. Организатори и учесници сложни су у оцени да је управо овакав, нов начин сарадње и умрежавања добродошао у истраживању нових начина у едукацији о Холокаусту.

Посета Јад Вашему била је први међу реализованим сусретима библиотекара и архивиста који би, према визији организатора, требало да активно преузму улогу едукатора на тему Холокауста и допринесу развијању нових образовних модела кроз међусобну сарадњу.

Већ у фебруару 2018. одржан је нови сусрет, након посете Израелу, у Архиву града Новог Сада. Организатори семинара *Библиотеке, архиви и култура сећања у савременој едукацији о Холокаусту* били су *Тераформини* и Међународни сервис за тражење из Бад Аролсена, Немачка (ITS – International Tracing Service). Том приликом представљени су искуства и утисци са овога путовања. Јелена Ђорђевић Перц из Градске народне библиотеке „Жарко Зрењанин“ из Зрењанина то је учинила из угла библиотекара, а Петар Ђурђев, директор Архива града Новог Сада, из угла архиватора. Учесницима су се обратиле и едукаторке из архива Јад Вашема, Сара Пећанац и Маша Јонин. Мишко Станишић, директор мреже *Тераформини* пренео је утиске са недавно завршеног стручног скупа са Универзитета за обуку наставника у Лозани, на којем су експерти из 25 земаља света представили изазове и нове примере из савремене едукације о Холокаусту.

Гост и предавач на семинару био је др Аким Џа из Међународног сервиса за тражење, у којем се чувају подаци о више од 17 милиона заточеника нацистичких логора и несталих лица. Он је одржао предавање и радионицу „Истраживање докумената – обликовање сећања: архивска колекција о Холокаусту у Међународном сервису за тражење и његова употреба у едукацији“.

Јавности је овом приликом представљена и изложба Јад Вашема „Како је то било људски могуће“.

Јелена Ђорђевић Перц